

УДК 317:47. 11

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-243-247

МУРОВАНА Ірина Володимирівна –
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри мистецької освіти
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка,
Заслужений працівник освіти України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3504-1657>
e-mail: irinamurovana@gmail.com

СТИЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ»

У статті автор визначає основні способи стилізації українського народного танцю. Однією з найбільш важливих форм збереження й трансляції накопиченого досвіду від одного покоління до іншого вважається здатність українського народного танцю до народження й формування нових сценічних форм. В основі будь-якого стилізованого номера полягає фольклорно-етнографічний матеріал, який передає всю атмосферу історичного середовища та відтворює національний колорит.

Стилізація українського народного танцю полягає в умінні грамотно поєднувати сучасні акробатичні трюки та віртуозні рухи з суто народними танцювальними рухами. Стилізація дає можливість відобразити й передати всю атмосферу національного та історичного середовища, сприяє посиленню виразності в хореографічних творах.

Трансформації піддаються всі структурні елементи українського народного танцю: музика, образність, сюжет, лексика. Все це розвивається, розробляється хореографом, виходячи з власного бачення і творчого індивідуального стилю, наявності ґрунтовних знань щодо класичного, народного, сучасного, бального танцю, знання національних хореографічних особливостей та культури різних народів тощо.

Способи стилізації українського народного танцю вибудовуються за чітким алгоритмом. Спочатку визначаються шляхи стилізації, її етапи та компоненти, а вже потім починається практична робота над хореографічним твором. Способи стилізації, які використовує балетмейстер-постановник для створення хореографічного твору на основі українського народного танцю, повинні відповідати інтересам сучасних виконавців й глядачів з одного боку, а з іншого – зберігати традиції, виховувати особистість засобами народної музики й танцювального фольклору.

Ключові слова: *стиль, хореографічне мистецтво, народна культура, український народний танець, стилізація, майбутній фахівець в галузі хореографічного мистецтва.*

MUROVANA Iryna Volodymyrivna –
Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department
of Art Education of the Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko
State Pedagogical University, Honored Worker of Education Ukrainian
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3504-1657>
e-mail: irinamurovana@gmail.com

STYLIZATION OF UKRAINIAN FOLK DANCE IN THE PROCESS OF STUDYING THE DISCIPLINE «THEORY AND PRACTICE OF UKRAINIAN FOLK DANCE»

In the article, the author defines the main methods of stylization of Ukrainian folk dance. One of the most important forms of preservation and transmission of accumulated experience from one generation to another is the ability of Ukrainian folk dance to give birth and form new stage forms. The basis of any stylized number is folklore and ethnographic material, which conveys the entire atmosphere of the historical environment and reproduces the national flavor. The stylization of Ukrainian folk dance consists in the ability to competently combine modern acrobatic tricks and virtuosic movements with purely folk dance movements. Stylization makes it possible to reflect and convey the entire atmosphere of the national and historical environment, contributes to the strengthening of expressiveness in choreographic works.

Ukrainian folk dance developed throughout the history of our people, accumulating new means of expression, because from its original ceremonial form, it underwent a thousand-year development, as a result of which it was enriched, complicated by new movements, accompanied by songs. Currently, Ukrainian folk dance occupies a significant place among the cultural heritage of our people, and its high popularity in Ukraine and abroad is explained by the wealth of plots and themes, humor, sincerity, cheerful character, etc. The presence of expressive everyday features, common and different, combined with technically virtuosic movements, gives Ukrainian folk dance its originality, originality and unique flavor.

All structural elements of Ukrainian folk dance are subject to transformation: music, imagery, plot, vocabulary. All this is developed and developed by the choreographer, based on his own vision and creative individual style, the presence of thorough knowledge of classical, folk, modern, ballroom dance, knowledge of national choreographic features and culture of various peoples, etc. Ways of stylizing Ukrainian folk dance are built according to a clear algorithm. First, the ways of stylization, its stages and components are determined, and only then practical work on the choreographic piece begins. The methods of stylization used by the choreographer-producer to create a choreographic work based on Ukrainian folk dance must meet the interests of modern performers and spectators on the one hand, and on the other - preserve traditions, nurture personality through folk music and dance folklore.

Key words: *style, choreographic art, folk culture, Ukrainian folk dance, stylization, future specialist in the field of choreographic art.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Історія хореографічного мистецтва своїм корінням сягає найдавніших часів. За тисячоліття свого існування танець накопичив величезну кількість стійких засобів, що зберігаються при будь-яких сценічних реформах і формах ідейно-художньої

свідомості. Збереження і вдосконалення народної культури є запорукою соціально-економічної і політичної стабільності не в останню чергу.

Український народний танець, у якому відображена багатотисячолітня історія, трудова діяльність, звичаї, традиції та обряди має

різноманітні виражальні засоби, в яких знаходять відображення соціальні та естетичні ідеали народу.

Сьогодні як ніколи, постає питання про збереження та вивчення надбань народного мистецтва – пісні, танцю. Саме тому в закладах вищої освіти, зокрема в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький) в освітньо-професійних програмах підготовки майбутніх хореографів за спеціальністю 024 «Хореографія» впроваджується вивчення таких дисциплін, як «Теорія та практика народно-сценічного танцю», «Теорія та практика українського народного танцю», «Історія та практика українського побутового танцю» тощо. Це дає змогу знайомити майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва з важливими подіями життя народу, традиціями народної культури, з костюмами та прикрасами від найдавніших часів до сьогодення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Вітчизняні наукові дослідження з української народної хореографії представлені працями К. Василенка, О. Бойко, В. Волчукової, А. Підлипської, С. Легкої, Л. Косаковської.

І. Гутник висвітлює проблему стилізації українського народного танцю в контексті активного розвитку хореографічного мистецтва в епоху постмодернізму. Л. Касаковська розглядає аспекти стилізації мистецтва хореографії, О. Помпа розкриває фольклорні традиції сценічного танцю, Л. Козинко висвітлює проблеми традиційних форм хореографії, а також збереження їх змістових особливостей в народно-сценічному хореографічному мистецтві України.

Різні аспекти діяльності українських етнографів і фольклористів висвітлені в працях Л. Вахніної, Я. Вернюк, М. Вовк, А. Вовчака, Й. Дзєндзелівського, О. Дея, М. Дмитренка, С. Залозної, Р. Кирчіва, С. Ляшко, О. Мікули, М. Мушинки, В. Назаренка, О. Осипенко, Н. Смірнові, О. Черемшинського, О. Шеремети, Н. Шип, О. Шутак, Ж. Янковської та ін.

Проблемам удосконалення форм і методів вивчення та викладання народно-сценічного танцю у закладах вищої освіти як напряму хореографічного мистецтва присвячені праці А. Лопухова, Л. Бочарова, Ю. Алексютювича, Г. Богданова, О. Борзова, Г. Гусєва, А. Клімова, Н. Смолянінова, Т. Ткаченка тощо.

Мета статті – визначити основні способи стилізації українського народного танцю.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Однією з найбільш важливих форм збереження й трансляції накопиченого досвіду від одного покоління до іншого вважається здатність українського народного танцю до народження й формування нових сценічних форм. На сьогоднішній день багато хореографічних колективів створюють нові інтерпретації українського народного танцю, застосовуючи введення в танець елементів різних стилів за допомогою стилізації, яка відображає, перш за все, динаміку зміни танцювальної мови.

В основі будь-якого стилізованого номера полягає фольклорно-етнографічний матеріал, який передає всю атмосферу історичного середовища та відтворює національний колорит.

Під час роботи над танцювальною композицією в жанрі українського народного танцю, перед постановником виникають вимоги збереження та пропаганди народних традицій, пошуку нових ідей і

шляхів залучення глядача до національної культури, формування рівня загальної культури, естетичного розвитку виконавців. Для балетмейстерів важливим практичним і теоретичним завданням є збереження багатств і традицій народного танцювального мистецтва, органічне включення нових постановок в сучасну хореографічну культуру, тобто можна стверджувати, що стилізація слугує засобом збагачення українського народного танцю новими засобами і формами хореографічної виразності.

Для того щоб здійснити якісну стилізацію, балетмейстеру необхідно в першу чергу апелювати поняттям «стилізація», яка за визначенням, є похідним від поняття «стиль». Сам термін «стиль» виник в області літератури (XVII ст.), де він висловлював своєрідність художньої мови. В середині XVIII століття поняття «стиль» було введено в наукове мистецтвознавство німецьким археологом Й. Вінкельманом. І основна маса його праць була орієнтована на дослідження природи самого явища і механізму в стилі освіти, в мистецтві і архітектурі. Тільки з початку XIX століття поняття «стиль» набуло поширення у всіх видах художньої творчості і у хореографії воно застосовується за аналогією з іншими видами мистецтва.

Про своєрідність стилю можна говорити вже по відношенню до побутових танців. Так, розрізняються по стилю танці різних історичних епох: старовинні і сучасні; танці великих національних регіонів (європейські, східні, латиноамериканські, африканські та ін.) і окремих національних культур, всередині яких, в свою чергу, існують стильові відмінності (наприклад, в індійському класичному танці). У класичному танці стилі склалися і змінювали один одного всередині історичних напрямків (Відродження, бароко, класицизм, Просвітництво, сентименталізм, романтизм і ін.), всі вони різняться своєрідністю змісту, сукупністю певних танцювально-пластичних засобів і характером їх застосування.

Отже, стиль – це характерні риси і властивості (особливості) виразних засобів, які якісно відрізняють один танець від іншого. Стиль танцю – один з найважливіших моментів і повинен бути в різних танцях різним.

Стилiзація – підкреслена імітація оригінальних особливостей певного стилю. Стилiзація народного танцю, полягає в умінні грамотно поєднувати сучасні, акробатичні рухи і трюки з суто народними рухами.

В науково-педагогічній літературі поняття «стилiзація» формулюється як «надання творчості мистецтва характерних рис якого-небудь стилю, особливостей чиєсь творчої манери і т. ін.», а також як «твір мистецтва, який за формою є наслідуванням певного стилю». Стилiзація завжди спрямована на імітацію формальних ознак і образної системи того чи іншого стилю, наслідування його. Таким чином, стилі минулого, використані в новому художньому контексті, набувають нового, сучасного звучання. Художню цінність стилізованих творів, як і будь-яких інших художніх робіт, можна визначити за естетичними критеріями-ознаками, за якими оцінюється художній твір, тобто з точки зору їх гармонії і краси.

Як зауважує Р. Павленко, «стилiзація танцю передбачає не лише надання йому тих чи інших стильових ознак, а й збереження його першооснови. В цьому випадку стилiзація сприймається як гра, віртуозне обігрування жанру, коли твір набуває ознак

сучасного танцю і водночас передає національний колорит. Загалом феномен стилізації хореографічного твору проявляється в тому, що, з одного боку, професійний підхід балетмейстера до створення стилізованого народного танцю піднімає народний танець на вищий рівень, надаючи йому сучасного звучання та видовищності, з іншого, сучасна хореографія збагачується і отримує поштовх до подальшого розвитку завдяки використанню елементів народного танцю».

На основі аналізу науково-методичної літератури можемо зауважити, що стилізація народного танцю може бути здійснена двома способами: – створення хореографічного твору за допомогою злиття двох напрямків хореографії (народного танцю з танцем сучасним); – створення хореографічного твору в стилі і манері будь-якого автора або напряму хореографії.

Як стверджує Р. Павленко, «майстерність сучасного хореографа, який стилізує народний танець, в першому випадку, полягає в умінні правильно поєднувати сучасні напрямки хореографії (джаз, модерн, диско, хіп-хоп) використовуючи акробатичні рухи, трюки з істинно народними рухами танцю».

Науковець вважає, що «у другому випадку, джерелом стилізації може бути стиль і манера окремого автора або виконавця, творчого спрямування і школи народної хореографічної культури. Створюючи хореографічний твір, балетмейстер пропускає через художню призму реальну і не реальну дійсність, яка згодом, перетворюючись у його творчій діяльності, стає його самобутнім і творчим стилем. Запозичуючи цей стиль і манеру автора, інші балетмейстери вводять його в танець шляхом з'єднання з фольклором, тим самим стилізуючи народний танець. Таким чином, можна взяти за основу творчий стиль таких відомих і геніальних майстрів і балетмейстерів ХХ століття як І. Мойсєєв, П. Вірський та інші».

Для створення стилізованого танцювального номеру береться фольклорно-етнографічний матеріал, який в процесі переробки отримує стилізовану сучасну сценічну обробку, завдяки чому хореографічній постановці надається завершеність, що робить її більш захоплюючою і доступною для перегляду. Проявом принципу хореографічної стилізації є збагачення класичного танцю елементами народного.

Хореографічний текст – це танцювальні рухи, пози, ракурси, поєднання в певній послідовності всіх танцювальних рухів хореографічного номера. Саме в хореографічному тексті задум балетмейстера отримує конкретне втілення, отже створення хореографічного тексту це складний творчий процес, який вимагає від балетмейстера розуміння сенсу кожного руху, вміння поєднувати рухи в потрібній послідовності, щоб стали зрозумілими тема, ідея та образ твору; музична грамотність; вміння осмислювати побачене, почуте, відчуте в хореографії й створювати хореографічний образ за допомогою виразної пластики тіла.

Вивчаючи народнетанцювальне мистецтво, тобто фольклор, балетмейстер може і повинен використовувати цей в матеріал у своїй роботі, але не копіювати, не переносити механічно на сцену, а розвивати і збагачувати балетмейстерську фантазію, тобто на основі першоджерела створювати сценічно високий художній твір.

Існують певні причини, за якими фольклорний танець в тому вигляді, в якому він існує в народі, без

обробки на сцену виносити не можна і серед цих причин можемо виокремити наступні:

1. У народі танцювальна дія несе імпровізаційний характер, в той час як виконання на сцені вимагає організації виконавців, закріплення на сцені постійної композиції.

2. Танець в народі виконується зазвичай в колі, для себе і не розрахований на глядачів. Переносити його на сцену потрібно перебудувати композицію, не ламаючи традиційну побудову.

3. У фольклорному танці не виражена відповідність частин в часі, звідси розтягнуте виконання окремих фігур, рухи багаторазово повторюються, що не може мати місце в сценічному варіанті. Потрібне скорочення тривалості, введення в певні часові рамки всіх частин танцю і композиції в цілому.

4. Фольклорні варіанти мають багато примітивних рухів, які часто повторюються, тому їх потрібно ускладнити, зробити більш виразними і різноманітними.

5. В народному варіанті відсутня єдність виконання, в такому вигляді танець не матиме успіху у глядачів, тому потрібна обробка ансамблевості.

6. Балетмейстер вправі збагатити фольклорний зразок привнесенням певного сюжету. Важливо, щоб він був заснований на народних обрядах, звичаях, або розкривати народні образи.

7. Музичний матеріал, на якому будується фольклорний танець, як правило, містить лише основну мелодію, позбавлену розвитку. Необхідно зробити музичну обробку, аранжування, але зберегти характер, стиль та типову форму першоджерела.

8. Костюм повинен варіюватися в межах допустимого, потрібно залишити основні лінії крою, ту ж кольорову гамму, але пристосувати до руху на сцені.

9. Відчуті в першоджерелі й відтворити в стилізованому творі емоційність та образну побудову народного фольклорного танцю.

Створенню стилізованого хореографічного номеру на фольклорній основі має передувати читання книг про даний край, народні звичаї, традиції, обряди тощо; слухання народної та професійної музики; вивчення народного побуту; вивчення усної народної творчості, народного костюму тощо.

Найважчим в стилізації є пошук відповідних стилістичних характеристик та емоційної яскравості. З фольклорного матеріалу спочатку береться найголовніше – його основний образ, провідна ідея, найяскравіший пластичний мотив в лексикі, малюнок, рухах. Все це розробляється, розвивається балетмейстером, ґрунтуючись на його власному баченні та творчому індивідуальному стилі. Зміні піддаються всі структурні елементи фольклорного танцю: музика, сюжет, образність, розширюється і ускладнюється лексика і композиційна побудова, поступово відбувається переосмислення фольклорного матеріалу та створення нового сценічного твору.

Процес стилізації українського народного танцю почався ще у 50-тих роках минулого століття. Відомі хореографи, зокрема В. Верховинець, К. Василенко, П. Вірський, звертаються до обробки фольклорного танцю, який втілюється професійними виконавцями на сцені, внаслідок чого виникає український народно-сценічний танець. «У народно-сценічному танці образно-тематичний діапазон образів, збагачений низкою композиційних прийомів, розширився

порівняно з народним танцем, а техніки виконання та акторська майстерність виконавців зростає».

В наш час стилізовані українські народні танці представлені двома формами:

1) як складова естрадного мистецтва та шоу-програм;

2) як жанр хореографічного мистецтва, що характеризується певними ознаками та оцінювальними критеріями.

Хореографічний супровід виступів артистів-вокалістів, а також колективів пісні вже давно є складовою частини концертних заходів та програм, сьогодні це блискучі шоу з органічним поєднанням пісні й танцю, провідними рисами котрих є змішування стилів і форм та оригінальне виконання.

Стилізовані хореографічні твори створюються в якості супроводу до виконання пісень, так звані «підтанцювки» і зазвичай, вони є безсюжетними та на практиці відзначаються нечіткими сюжетними лініями. Зараз прослідковується тенденція, що хореографічні колективи, які співпрацюють з солістами-вокалістами та вокальними ансамблями, намагаються не обмежуватися простими танцями, створюючи масштабні хореографічні полотна. Все частіше виступи естрадних зірок супроводжуються повноцінними театральними виставами з сюжетом, точкою розвитку та кульмінацією, де танець має певне значення. Останнім часом, на танцювальних конкурсах та фестивалях стилізований український народний танець став окремою номінацією, яку доцільно назвати однією з головних особливостей сучасного хореографічного мистецтва, яка ґрунтується на збереженні фольклорних особливостей танцю, а також здатності до постановки номеру, професійного виконання, відчуття національних особливостей народної танцювальної культури.

Термін народний танець, як правило, означає «народний танець, характерний для певної місцевості». Отже, починаючи роботу над стилізацією народного танцю, хореограф повинен визначити, який український народний танець, відповідно до певного національного регіону зазнає стилізаційної обробки та які засоби художньої виразності слід обрати. І лише тоді, як зазначає А. Кривохижа, «залишаючи в основі народну лексику, оригінальну історичну достовірність, доцільно надати означеній основі мистецького рівня, який відповідає стандартам сьогодення».

Драматургічна побудова стилізованого танцювального номеру в першу чергу заснована на музиці, тому хореографу необхідно чітко визначити, який музично-пісенний матеріал використовується в тому чи іншому регіоні і відповідно до нього створювати танцювальний номер.

Кожен регіон нашої країни характеризується специфічними танцювальними рухами, лексикою, хореографічним малюнком, недотримання яких може призвести до того, що одночасно в хореографічній композиції використовуються присядки і «колупалочки» центрального регіону та основні положення рук танців західного регіону України.

Окрему увагу слід звернути на доцільність використання віртуозних рухів, акробатичних елементів та трюків у стилізованих народних танцях. Сьогодні багато уваги приділяється розвитку фізичних здібностей виконавців, тому артисти балету, танцювальні ансамблі дивують публіку, виконуючи технічно складні рухи. Однак при надмірному та недоречному виконанні віртуозних рухів,

акробатичних елементів та трюків, хореографічний твір лишається ліричного забарвлення та оригінальності, які властиві народній хореографії, тому застосування складної віртуозної техніки обов'язково має бути вмотивоване музичною основою та змістом твору.

Стилізація танцювальних костюмів також має свої певні особливості. В процесі створення хореографічних номерів або вистав на основі народного танцю, костюми виконавців можуть бути доповнені різними елементами, які відповідають сьогоdnішній стильовій тенденції вбрання. Не слід забувати про особливості кольорів, прикрас, одягу, що використовується в певному регіоні. Наприклад, дівчата, що виконують танці західної України, не повинні носити вінки, характерні для Київської або ж Полтавської областей. Зазначимо, що якщо балетмейстер-постановник не використовує в певному хореографічному номері жіночі головні убори, які характерні для того чи іншого костюму, то тоді доцільніше втілити універсальну, трансформовану атрибутику.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, на основі аналізу науково-методичної літератури нами встановлено, що стилізація українського народного танцю полягає в умінні грамотно поєднувати сучасні акробатичні трюки та віртуозні рухи з суто народними танцювальними рухами. Стилізація дає можливість відобразити й передати всю атмосферу національного та історичного середовища, сприяє посиленню виразності в хореографічних творах.

Український народний танець розвивався протягом всієї історії нашого народу, накопичуючи нових засобів виразності, адже від свого первісного обрядового виду, він пройшов тисячолітній розвиток, в наслідок чого збагачувався, ускладнювався новими рухами, супроводжувався піснями. На даний час український народний танець посідає значне місце серед культурних надбань нашого народу, а його висока популярність в Україні та за кордоном пояснюється багатством сюжетів і тем, гумором, щирістю, життєрадісним характером тощо. Наявність виразних побутових рис, спільних та відмінних, поєднаних з технічно віртуозними рухами, надає українському народному танцю самобутності, оригінальності та своєрідного колориту.

Способи стилізації українського народного танцю вибудовуються за чітким алгоритмом. Спочатку визначаються шляхи стилізації, її етапи та компоненти, а вже потім починається практична робота над хореографічним твором. Способи стилізації, які використовує балетмейстер-постановник для створення хореографічного твору на основі українського народного танцю, повинні відповідати інтересам сучасних виконавців й глядачів з одного боку, а з іншого – зберігати традиції, виховувати особистість засобами народної музики й танцювального фольклору.

В процесі створення сучасних хореографічних творів з використанням стилізації українського народного танцю, іноді виникають проблеми, пов'язані з встановленням засобів обробки фольклорного матеріалу, збереження його самобутності в процесі перенесення на сцену. Трансформації піддаються всі структурні елементи українського народного танцю: музика, образність, сюжет, лексика. Все це розвивається, розробляється

хореографом, виходячи з власного бачення і творчого індивідуального стилю, наявності ґрунтовних знань щодо класичного, народного, сучасного, бального танцю, знання національних хореографічних особливостей та культури різних народів тощо. Балетмейстер-постановник має бути наділений логікою сприйняття твору, образним мисленням, мати художній смак і відчуття міри, щоб створити професійний стилізований український народний танець.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю. К.: Мистецтво, 1971. 142 с.
2. Голдрич О. Хореографія: посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю. Львів: Край, 2003. 160с.
3. Гутник І. До проблеми стилізації народного танцю. *Збірник наукових праць «Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури»*. К.: НАКККіМ, 2009. № 22. С. 251–257.
4. Гутник І. Постановка дитячих хореографічних номерів на основі народних ігор та розваг. *Театральне та хореографічне мистецтво України в контексті світових соціокультурних процесів: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Київ, 12–13 травня 2005 р.). КНУКіМ, 2005. С. 55–57.
5. Кривохижа А. Гармонія танцю: навчально-методичний посібник з викладання курсу «Мистецтво балетмейстера» для хореографічних відділень педагогічних університетів. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. Винниченка, 2006. 100 с.
6. Купальна Д. О. Стилізація українського народного танцю. Магістерська робота. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2020. 66 с.
7. Литвиненко В. А. Становлення танцювального драматичного художнього образу у творчій роботі Павла Вірського. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*, 2014. Вип. 32. С. 254–260.
8. Павленко Р. Основні способи стилізації народного танцю. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/Пуслан-Павленко.pdf>
9. Пісклова І. Особливості обробки танцювального фольклору (на прикладі сучасних постановок). *Народна творчість та етнологія*, 2015. № 5. 64–70.
10. Шевченко В. Т. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії: навчально-методичний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтва України. К.: ДАКККіМ, 2006. 184 с.

REFERENCES

1. Vasylenko, K. YU. (1971). *Leksyka ukraïnyns'koho narodno-stsenichnoho tantsyu* [Lexicon of Ukrainian folk-stage dance]. Kyiv.
2. Holdrych, O. (2003). *Khoreohrafiya: posibnyk z osnov khoreohrafichnoho mystetstva ta kompozytsiyi tantsyu*. [Choreography: a guide to the basics of choreographic art and dance composition]. Lviv.
3. Hutnyk, I. (2005). *Do problemy stylizatsiyi narodnoho tantsyu*. [To the problem of stylization of folk dance]. Kyiv.
4. Kryvokhyzha, A. (2006). *Harmoniia tantsyu: navchal'no-metodychnyy posibnyk z vykladannya kursu «Mystetstvo baletmeystera» dlya khoreohrafichnykh viddilenn' pedahohichnykh universytetiv* [Harmony of dance: educational and methodological guide for teaching the course «The Art of the Ballet Master» for choreographic departments of pedagogical universities]. Kirovograd.
5. Kupal'na, D. O. (2020). *Stylizatsiya ukraïnyns'koho narodnoho tantsyu*. [Stylization of Ukrainian folk dance]. Sumu.
6. Lytvynenko, V. A. (2014). *Stanovlennya tantsyuvал'noho dramatychnoho khudozhn'oho obrazu u tvorchiy roboti Pavla Virs'koho* [Formation of a dance dramatic artistic image in the creative work of Pavel Virskyi]. Kyiv.
7. Pavlenko, R. (2019). *Osnovni sposoby stylizatsiyi narodnoho tantsyu* [Main methods of stylization of folk dance]. URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/Пуслан-Павленко.pdf>
8. Pisklova, I. (2015). *Osoblyvosti obrobky tantsyuvал'noho fol'kloru (na prykladi suchasnykh postanovok)* [Peculiarities of processing dance folklore (on the example of modern productions)]. Kyiv.
9. Shevchenko, V. T. (2006). *Mystetstvo baletmeystera v narodno-stsenichniy khoreohrafiyi: navchal'no-metodychnyy posibnyk dlya vyshcheykh navchal'nykh zakladiv kul'tury i mystetstv Ukrainy* [The art of the ballet master in folk stage choreography: a teaching and methodical guide for higher educational institutions of culture and arts of Ukraine]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МУРОВАНА Ірина Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Заслужений працівник освіти України.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MUROVANA Iryna Volodymyrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Art Education of the Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University, Honored Worker of Education Ukrainian.

Scientific interests: professional training of future teachers-choreographers.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 371.13:17.022.1

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-247-252

НЕБОРАК Катерина Олександрівна – аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2614-0358>
e-mail: buzket21@gmail.com

РОЗВИТОК МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах, коли освітня система України перебуває на етапі реформування та інтеграції до європейського освітнього простору, виникає дуже важлива проблема підготовки висококваліфікованих педагогів. Для успішної реалізації концептуальних засад